

Raportti

2009

Päivi Matala (toim.)

Taide meille ja heti!

Opas koulujen maahanmuuttajaryhmien
ja kulttuuritoimijoiden yhteistyöhön

Kehittäminen ja yhteiskuntasuhteet KEHYS

VALTION TAIDEMUSEO

Sisälllys

Mikä ihmeen ”Taide meille ja heti!”?	3
Kumppanuutta ja kunnioitusta	3
Hankkeen taustavoimat	3
Raportti työkalupakkina	4
Kättä pidempää opettajille ja kulttuuritoimijoille	4
Miksi yhteistyö kannattaa?	5
Tee se itse! – neljä vaihetta onnistuneeseen projektiin:	7
1. Valmistele ja kartoita	8
2. Käynnistä toiminta, suunnittele sisällöt	10
3. Näin se sujuu	16
4. Viimeistele ja paketoï	23
Kokemuksia kentältä	25
Sanasto	27
Liitteet	30
Taide meille ja heti! esimerkkiprojektien kuvaukset	30
Hyödyllistä kirjallisuutta ja verkkosivustoja	34
Avustuksia jakavia tahoja	35
Kuvauslupa	36
Palautelomake oppilaitoksille	37
Palautelomake kulttuuritoimijoille	39

Taide meille ja heti! -hankkeen työryhmä: Umayya Abu-Hanna, Ilona Anttila, Kaija Kaitavuori, Helena Korpela, Päivi Matala, Susanna Pettersson, Kristiina Tuura, Päivi Venäläinen
Toimitus: Päivi Matala
Kannen ja takakannen kuva: Kristiina Korpela. Kohtaamisia-projekti.
Ulkoasu: Timo Jaakola
Kehittäminen ja yhteiskuntasuhteet KEHYS: taidemuseoalan raportit ja selvitykset
ISSN-L 1798-6575
ISSN 1798-6575 (verkkojulkaisu)
ISBN 978-951-53-3226-4

Mikä ihmeen ”Taide meille ja heti!”?

Taide meille ja heti! on yhteisnimitys sarjalle ympäri Suomea toteutettuja projekteja, joissa koulujen kieli- ja kulttuuriryhmät toimivat työparina kulttuuritoimijoiden kanssa. Hankkeiden kautta haluttiin rohkaista kouluja hyödyntämään kulttuuriorganisaatioiden innostavia ja elämyksellisiä toimintoja. Taide toimi projekteissa kohtaamispaikana ihmisten ja kulttuureiden kesken. Samalla huomattiin, ettei taiteen tekemiseen ja kokemiseen tarvita muuta kuin avointa asennetta ja uskallusta ammentaa omista näkemyksistä. Tähän raporttiin on koottu projektien hyviä käytäntöjä ja listattu osahankkeissa kohdattuja sudenkuoppia avuksi kouluille ja kulttuuritoimijoille.

Kumppanuutta ja kunnioitusta

Taide meille ja heti! käynnistyi kaksivuotisena hankkeena, johon osallistui kolmetoista paikallisesti toteutettua projektia. Kuvaukset näistä esimerkkihankkeista löytyvät sivuilta 30–33. Erityisesti lasten ja nuorten perusopetukseen keskittyneen hankkeen toimintaperiaatteina olivat paikallisuus, toiminnallisuus, korkea laatu ja matala kynnys, monialaisuus, kumppanuus ja dialogisuus. Projektien keskiössä oli mukana luova toiminta sekä kriittinen analyysi.

Kaksisuuntaisuuteen perustuvissa projekteissa pohdittiin, mitä eri kulttuuritaustaiset lapset ja nuoret saavat kulttuurilaitoksista ja niiden esittämistä taiteista, mutta myös mitä he itse tuovat tämän päivän kulttuuriin ja sen tulkintaan. Kulttuurilaitokset tarkastelivat omaa toimintaansa sisältyvää kulttuurista moninaisuutta ja loivat siltoja koulujen monikulttuuriseen todellisuuteen.

Hankkeen taustavoimat

Taide meille ja heti! -hanke käynnistettiin osana Euroopan yhdenvertaisten mahdollisuuksien teemavuotta 2007, jota koordinoi Suomessa työministeriö. Hanke oli osa Valtion taidemuseon teemavuoden ohjelmana toteuttamaa Kulttuuri ja yhdenvertaisuus -verkostohanketta, josta Valtion taidemuseossa vastasi Taidemuseoalan kehittämissyksikkö Kehys. Hankkeen ohjausryhmässä toimi opetusministeriön, Opetushallituksen, Valtion taidemuseon ja vapaan kulttuurikentän edustajia.

Raportti työkalupakkina

Taide meille ja heti! -hankkeeseen osallistuneilta työryhmiltä kerättiin suunnitelmia ja kokemuksia projektien eri vaiheissa. Työkalupakki-muotoinen raportti listaa projektissa huomioitavia asioita aikajärjestyksessä. Projektin vaiheita esitellään sekä koulujen että kulttuurilaitosten näkökulmasta. Luvuissa käydään läpi kullekin vaiheelle omia asioita ja listataan pilottihankkeista nousseita huomioita muistilistaksi projektintekijälle. Raportin lopusta löytyy lyhyet kuvaukset pilottihankkeista, hyödyllisiä tietolähteitä sekä hankkeissa käytettyjä lomakkeita.

Esimerkit ovat peräisin erikokoisina ja -näköisinä toteutetuista projekteista ympäri Suomea aina Helsingistä Rovaniemelle ja Turusta Kuopioon. Osa vinkeistä on yleisiä, toiset hyvinkin yksittäisiin kokemuksiin perustuvia huomioita uusien tilanteiden sujumisesta. Projekteissa on työskennelty pääosin maahanmuuttajataustaisten oppilaiden kanssa. Osassa projekteissa ovat toimineet myös oppilaiden läheiset.

Kättä pidempää opettajille ja kulttuuritoimijoille

Koulumaailman näkökulmasta raportti hyödyttää maahanmuuttajataustaisten oppilaiden kanssa työskenteleviä opettajia, mutta sen toivotaan kannustavan myös muita kouluryhmiä yhteistyöhön kulttuurilaitosten kanssa. Palautteista on kerätty useiden suomea toisena kielenä opettavien opettajien kokemuksia. Silti, käytännön vinkit on suunnattu koko kouluhenkilöstölle oppiaineista riippumatta. Vinkkien toivotaan tukevan myös vähemmistöopettajien täydennyskoulutusta.

Raportista hyötyvät niin ikään erimuotoiset kulttuuritoimijat, jotka etsivät uusia ideoita ja malleja erilaisten yleisöjen palvelemiseen. Osa hankkeista kootut kokemukset auttavat huomioimaan koulujen ja erikäisten maahanmuuttajayleisöjen tarpeita käytännöllisellä tasolla.

Miksi yhteistyö kannattaa?

Huhtasuon koulun oppilaat vierailulla Jyväskylän taidemuseossa. Minä ja me -projekti.
Kuva: Minna Romppanen.

"Projekti oli omiaan vahvistamaan oppilaiden identiteettiä ja uusien roolien löytämistä uudessa ympäristössä. Varsinkin viimeinen voimauttavan valokuvan menetelmään perustuva työpaja koettiin vahvistavaksi. Projektissa opittiin yhteisöllisyyttä ja uusia kommunikaatio- ja opiskelutaitoja. Tavoitteiden lisäksi projekti edisti oppilaiden, vanhempien ja opettajien tutustumista toisiinsa ja koulun muihin oppilaisiin. Oppilaat tulivat nähdyksi ajattelevina, tuntevina ja osaavina yksilöinä, joilla on omat haaveensa ja tulevaisuuden toiveensa. Joidenkin perheiden asenteet taidetta ja museota kohtaan muuttuivat myönteisemmäksi."

Sirpa Turpeinen, museolehtori, Jyväskylän taidemuseo,
Minä ja me -projekti.

Kulttuuritoimijoiden ja maahanmuuttajaoppilaiden yhteistyötä testanneiden toimijoiden palautteista on noussut esiin vino pino hyviä kokemuksia ja innostavia syitä toimintaan. Yhteistyöstä hyötyvät niin koulut, kulttuuritoimijat kuin yksilötkin. Uudet ympäristöt ja yleisöt, oppimismuodot ja dialogisuus koettiin osahankkeissa saavutetuiksi tavoitteiksi.

Koulujen kirjaamia saavutuksia:

- koulun arvojen ja perustehtävän vahvistaminen
- opetuksen monipuolistaminen
- opiskelumuotojen ja välineiden tarjoaminen erilaisille oppijoille
- koulun ja kodin yhteistyön tukeminen
- oppilaiden huoltajien asiantuntemuksen hyödyntäminen
- vähemmistökansojen ja valtavaestön vuoropuhelun edistäminen
- uusien kontaktien syntyminen
- yhteisten kulttuuripiirteiden osoittaminen

Kulttuuritoimijoiden kirjaamia saavutuksia:

- suomalaiseen koulukulttuuriin ja menetelmiin sekä oppilaan arviointiin tutustuminen
- tulevien kävijöiden kasvattaminen
- uusien yleisöjen löytäminen
- tutustuminen maahanmuuttajataustaisiin nuoriin yleisönä ja harrastajina
- yleisötyön kokemusten karttuminen
- kulttuuriorganisaation kehittyminen oppimisympäristönä

Oppilaskohtaisia saavutuksia:

- lasten ja vanhempien välisen vuorovaikutuksen parantuminen
- vuorovaikutustaitojen parantuminen
- suvaitsevaisuuden lisääntyminen
- kielitaidon parantuminen
- kotoutuminen
- itsetunnon kohentuminen
- aktiiviseen kansalaisuuteen motivoituminen
- vertaisverkostojen vahvistuminen
- ohjeiden ymmärtämisen ja noudattamisen parantuminen
- kädentaitojen ja kehollisen ilmaisun parantuminen
- historiantajun lisääntyminen
- ryhmätaitojen kehittyminen
- eri kulttuureista oppiminen

Tee se itse!

– neljä vaihetta onnistuneeseen projektiin:

1. Valmistele ja kartoita s. 8

- yhteistyökumppaneiden kartoitus ja etsintä
- kohderyhmän rajaaminen
- rahoituksen hakeminen
- saavutettavuuden takaaminen

2. Käynnistä toiminta, suunnittele sisällöt s. 10

- suunnittelutapaamisen järjestäminen
- tavoitteiden asettaminen ja kirjaaminen
- käytössä olevien toimintojen, tilojen ja materiaalien kartoittaminen
- vastualueiden jakaminen
- oppimismuotojen kartoittaminen
- aikataulutus ja tuntisuunnitelmat
- tiedottaminen
- luvat
- dokumentoinnin aloittaminen

3. Näin se sujuu s. 16

- yhteydenpito ja tiedonkulku
- kommunikaatio ja yhteiset säännöt
- dokumentaatio
- tehtävien toteuttaminen
- sidosryhmät

4. Viimeistele ja paketoi s. 23

- arviointi ja palautteen koostaminen
- jatkoprojekti
- yhteydenpito projektin jälkeen

1. Valmistele ja kartoita

Kallion lukiolaiset Sinebrychoffin taidemuseon työpajassa. Kadun varrella -projekti.

Kuva: Leena Hannula.

"Kaikki uudenlainen kokemus on hyödyksi ja antaa tarveaineita tulevalle toiminnalle."

Aulikki Ritari, museolehtori, Vantaan taidemuseo,
Sadutuskirjanen -projekti

Oivallus tehdä asioita toisin on alkusysäys projektin pariin. Innostavia esimerkkejä ja hyviä käytäntöjä sopii kopioida. Jokainen projekti on aina omanlaisensa seikkailu osittain tuntemattomien tekijöiden viidakkoon. Yhteistyökumppanit auttavat kohdentamaan projektia ja helpottavat rahoituksen hankintaa. Yhteistyö sujuu parhaiten, kun kaikki osapuolet kokevat saavansa projektista jotakin omaa.

Muista nämä:

- yhteistyökumppaneiden kartoitus ja etsintä
- kohderyhmän rajaaminen
- rahoituksen hakeminen
- saavutettavuuden takaaminen

Pohjusta projekti näin:

Löydä kumppani. Kulttuuritoimija tavoittaa kohderyhmää kootusti hankkimalla oman kummikoulun, -nuorisotalon tai -järjestön. Koulun yhteistyöehdotus kulttuuritoimijalle auttaa kohdentamaan yleistyötä. Yhteistyökumppaneiksi ja yleisöksi soveltuvia aikuisryhmiä löytyy SPR:n vastaanottokeskusten ja perhe- ja tukiasuntojen kautta.

Etsi yhdyshenkilö. Opettaja, ryhmänvetäjä, koordinaattori tai muu vastaava tuntee kohderyhmän ja helpottaa yhteyksien solmimista.

Jalkaudu. Maahanmuuttajataustaisten ryhmien sitouttaminen edellyttää henkilökohtaista läsnäoloa. Vastassa oleva tuttu ihminen madaltaa kynnystä tulla vieraaseen paikkaan.

Rajaa kohderyhmä. Toiminta on helppo kohdentaa tietyille ryhmälle. Seuraavat seikat vaikuttavat suunnitteluun:

- ikä
- Suomeen muuton syy ja ajankohta
- sukupuoli
- uskonto
- äidinkieli
- koulunkäyntikokemukset jne.
- kielitaito

Kokoa ryhmä. Pienen kieliryhmän oppilaat ovat usein eri kouluista.

Yhteinen opetuskieli ja opettaja yhdistävät ryhmää.

Esim. Päivä elämästäni -projekti kokosi yhteen Helsingin mandariinikiinankielen oppilaat.

Ylitä raja. Hanki kansainvälisiä yhteistyökumppaneita. Yksi projekti voi yhdistää useampia kouluja ja kulttuurilaitoksia.

Esim. Kadun varrella -projektiin osallistui museoita ja kouluja Helsingistä ja Tukholmasta.

Verkostoitukaa. Yhteistyökumppanin etsimistä voi auttaa paikallinen verkkoyhteisö, jossa yhteistyötä kaipaavat tahot voivat ilmoittautua.

Avustusta, olkaa hyvä. Rahoitusta hakee yleensä projektin se osapuoli, jolla on siihen resursseja ja joka soveltuu avustusta jakavan tahon määritelmän mukaan avustuksen hakijaksi. Avustusta voi hakea erilaisilta säätiöiltä ja hankkeilta ks. s 35.

Hae rahaa näihin:

- matkakustannukset
- vierailevat luennoitsijat
- pääsyliput
- tulkit
- opastusmaksut
- lopputapahtuman tai näyttelyn valmistelu
- työpajamateriaalit
- julkaisu- ja painokustannukset
- tilavuokra
- opetusmateriaalin kokoaminen

2. Käynnistä toiminta, suunnittele sisällöt

Meilahden yläasteen oppilaat kuvittivat omia kirjojaan Gallen-Kallelan museossa. Minun kirjani -projekti.
Kuva: Marita Brace.

"Kulttuurilaitos oppi sen, että projektin toteuttamiseen pitää varata aikaa ja kärsivällisyyttä. Aikatauluja tärkeämpiä ovat ihmiset, heidän välinen vuorovaikutus ja kuulluksi tuleminen!"

Sirpa Turpeinen, museolehtori, Jyväskylän taidemuseo,
Minä ja me -projekti

Projektin onnistumisen tae on yksinkertaisesti se, että hanke on mitoitettu, suunniteltu ja resursoitu huolella. Hyvään projektisuunnitelmaan kirjataan tarkasti kunkin osapuolen vastualueet sekä realistiset tavoitteet ja aikataulut, joihin kaikki osapuolet voivat sitoutua. Oikein mitoitettu toiminta ottaa huomioon myös oppilailta vaadittavat erityistaidot ja kaikkien osapuolten jaksamisen.

Resursseista puhuttaessa ei aina ole kyse rahasta, innostuneisuudella ja sitoutuneella asenteella saa ihmeitä aikaan. Yleensä resursseja löytyy sieltä, mitä tehtäisiin muutenkin, kuten noudatetaan opetussuunnitelmaa tai käytetään virkatyöaikaa. Ajan varaaminen yhteisiin tapaamisiin ja tiedottamiseen on ollut osahankkeiden raporttien perusteella erityisen olennaista – joustava ja yhteistyökumppania kuunteleva asenne taas välttämätöntä projektin onnistumisen kannalta.

Muista nämä:

- suunnittelutapaamisen järjestäminen
- tavoitteiden asettaminen ja kirjaaminen
- käytössä olevien toimintojen, tilojen ja materiaalien kartoittaminen
- vastualueiden jakaminen
- oppimismuotojen kartoittaminen
- aikataulutus ja tuntisuunnitelmat
- tiedottaminen
- luvat
- dokumentoinnin aloittaminen

Käynnistä suunnittelu näin:

Kasvokkain. Todellinen verkostoituminen tapahtuu tapaamisissa.

Kirjatkaa tavoitteet. Tavoitteiden kirjaaminen konkretisoi projektin.

Nimetkää projekti. Yhdessä keksitty nimi sitouttaa.

Laadi toimijalista. Päivittyvä lista helpottaa tiedotusta ja toimii myöhemmin hyvänä kontaktipohjana.

Selvitä tapakulttuuri. Koulun tai ryhmän yhteyshenkilöiltä saa tietoa ryhmän tavoista, mikä puolestaan vaikuttaa toiminnan suunnitteluun. Oppilaat oppivat koulussa valtakulttuurin tapoja, vanhemmat voivat toimia toisin.

Esim. muslimimiehet eivät välttämättä käteile naispuolista henkilöä tai naisten ja miesten ryhmät tapaavat mieluiten erikseen. Sosialittöjä on jäänyt ryhmistä pois vanhempien edellyttäessä heidän apuaan kodinhoidossa. Kulttuurisidonnaiset käytännöt näkyvät aikakäsityksessä.

Vakuutettua toimintaa. Oppilaat tulee olla vakuutuksen piirissä tapaturmien varalta.

Rytmitä projekti koulutyöhön. Huomioi oppilaiden jaksaminen ja vapaa-aika.

Tähtää tuotteeseen. Koosta opetuspaketti tai pilotoi toimintamuoto. Yhteistyön aikana tehty työ on testattu ja siten hyödyllinen myös projektin jälkeen.

Vastuuta jakamaan. Nimetkää vastuuhenkilö seuraaviin osioihin:

- työpajojen ja opastusten vetäminen
- yhteydenottaminen projektin ulkopuolisiin henkilöihin
- koulun- ja kulttuurilaitoksen henkilöstön tiedottaminen
- oppilaiden vanhempien tiedottaminen
- tulkin hankinta
- dokumentoinnista vastaava henkilö
- tilojen varaus ja avaaminen
- tarjottavan hankkiminen
- kuvauslupien kerääminen
- tekninen tuki

Maksutonta toimintaa. Toiminnan maksullisuus on usein este maahanmuuttajataustaisten oppilaiden ja koulujen osallistumiselle.

Suunnittele projekti näin:

Kartoita taidot. Tässä auttavat ryhmän yhteyshenkilöt.

Esim. kivaksi ajateltu ainehtävä voi muodostua turhauttavaksi kirjoitustaidon puutteellisuuden vuoksi. Sadutus on koettu joustavaksi menetelmäksi silloin, kun kielitaito ei riitä. Kuvatkin edellyttävät kulttuurisidonnaista lukutaitoa.

Sido opetussuunnitelmaan. Toiminta on perusteltua ja resurssoitua.

Hyödynnä hyväksi havaittua. Hyödynnä työpajoja ja opastuksia, näyttelytiloja ja ammattiryhmien osaamista. Toiminnallisuus ylittää kielimuurin.

Esim. kurkistus kulttuurilaitoksen kulissien taakse auttaa oppilasta hahmottamaan elämyksellisesti laitoksen tehtävää ja toimii ammatinvalinnan ohjauksena. Samalla kulttuurilaitoksen henkilökunta pääsee tapaamaan arvokkaita vieraita ja kertomaan omasta asiantuntijuudestaan.

Ylitä ainerajat. Useamman oppiaineen yhdistäminen tuo projektiin mukaan laajempaa näkökulmaa ja luo tilaisuuden yhteistyöhön opettajien kesken.

Esim. Kadun varrella -projektissa tarkasteltiin Helsingin monikulttuurisuutta historiallisella perspektiivillä taidemuseossa, kaupunginmuseossa ja koulujen ilmaisukursseilla. Monilla meidän aikamme piirteillä on taustansa vanhassa kansainvälisessä Helsingissä, joka luo kiinnostavan näkökulman nykyajan maahanmuuttajuuden pohtimiseen.

Yhdistä ryhmät. Integroij valmistavalla luokalla opiskelevat perusopetusryhmään. Vertaisryhmän läsnäolo madaltaa kynnystä suomen kielen käyttämiseen.

Taivuta projekti kurssiksi.

Esim. Kallion lukiossa järjestettiin 2007–2008 kaksi yksinomaan Kadun varrella -projektille omistettua kurssia (kirjallisen ilmaisun ja puheilmaisuksen kurssit).

”Musta ois kiva...” Anna oppilaiden ideoida itse. Projektiin vaikuttaminen motivoi oppilaita ja luo yhteyden omaan kokemusmaailmaan. Esim. itse suunniteltu tanssiesitys projektin loppujuhliissa ilahduttaa tekijöitä ja yleisöä.

Valinnanvaraa... Anna oppilaiden valita vaihtoehdoista. Tehtävien vaativuustaso pysyy samana, mutta oppilailla on mahdollisuus vaikuttaa toiminnan sisältöön.

Hyödynnä opetuspaketteja. Useilla kulttuuriorganisaatioilla on kouluille suunnattuja opetuspaketteja, joihin voi tutustua myös verkkosivuilla.

Panosta kieleen. Yhteisen kielen puuttuminen on haaste, johon on varattava aikaa ja tulkki.

Hanki tarkoituksenmukainen tila. Tila määrittyy ryhmäkoon ja toiminnan luonteen mukaan. Vääränlainen tila voi olla turvallisuusriski.

Esim. Monitaideyhdistys Piste ry:n mukaan liikunnallisen työpajan pitäminen koulun ruokalatilassa tuotti ongelmia lattian kovuuden ja tilan hälyisyyden vuoksi. Kouluympäristö on toisinaan koettu vapaaehtoisen kerhotoiminnan kohdalla hankalaksi, sillä koulussa omaksuttu käytös jatkuu myös vapaa-ajalla ja luo toimintaan velvollisuuden ilmapiiriä. Loppujuhlien tapahtumapaikkaa valittaessa kannattaa selvittää tilojen turvallisuusmääräykset.

Mitä tarvitaan? Onko oppilailla liikuntavaatteita, saako vesiväriä ja lainata jne.

Esim. museoiden välinen yhteistyö mahdollisti materiaalihankinnat Vesi kielellä -projektissa. Projekti tehtiin yhdistelemällä jo olemassa olevia resursseja ja ilman erillistä budjettia. Osa materiaaleista tuli myös koulusta.

Säästä, kehitä ja kierrätä. Etsi tehtäville vaihtoehtoisia toteutustapoja: voisiko lopputuloksia toteuttaa materiaalia vaihtamalla tai jopa aiheettomasti?

Esim. taidemuseoprojektin yhteydessä ei aina tarvitse tehdä kuvia vaan kokemuksista voidaan työstää vaikkapa näytelmä, kirjoittaa essee tai toteuttaa performanssi. Kierrätyskeskuksista ja kirpputoreilta saa edullista materiaalia tuunattavaksi ja sopivilta yrityksiltä voi saada ylijäämämateriaalia lahjoituksena (esim. sanomalehdeltä painopaperia).

Pestaa harjoittelija. Erilaiset oppilaitokset etsivät hyviä harjoittelupaikkoja ja lopputyöaiheita.

Esim. Jyväskylän taidemuseon korkeakouluharjoittelija avusti Minä ja me -projektin käytännöntoteutuksessa ja koosti toiminnasta lopputyötään.

Kamera käy! Valokuvat ja muistiot tulevat tarpeeseen, kun hanketta arvioidaan, siitä keksitään tehdä lehtijuttu paikallislehteen tai muistokoulun tai kulttuurilaitoksen verkkosivuille. Erilaisia dokumenttimuotoja voi käyttää yhtä aikaa.

- projektipäiväkirja
- muistiot
- kamera- ja videotalliointi
- äänite
- kirjallinen toimintaraportti
- kulttuurilaitoksen mediaseuranta
- lehtiartikkeli
- opinnäytetyö

Hanki kuvausluvat. Alle 18-vuotiaita oppilaita kuvattaessa on aina hankittava lupa vanhemmilta. Kuvien käyttötarkoitus on määriteltävä lupalomakkeessa. Muokattava kuvauslupamalli s. 36.

Arvioi alkumetreiltä. Projekti on helpompi arvioida, kun sitä on seurattu alusta lähtien.

Kaikkien projekti. Eri aineiden opettajat ja kulttuurilaitosten asiantuntijat tuovat oman näkökulmansa projektiin ja takaavat toiminnan joustavuuden.

Kasvun paikka aikuiselle. Projekti on oppimisen ja oman asiantuntijuuden vahvistumisen paikka myös maahanmuuttajataustaisille aikuisille. Projektin aikana opituista taidoista on hyötyä työelämän kannalta myöhemminkin.

Mammat, mummot ja muut mukaan. Projektiin osallistuvat oppilaat ovat yhteys myös lasten vanhempiin, tuttaviiin ja sukulaisiin.

Helsingin suomalais-venäläisen koulun oppilaat tutustuvat karjalaisen talon pienoismalliin Kulttuurien museossa. Rajantakaista Karjalaa -projekti.
Kuva: Nelli Tanner.

Aikatauluta projekti näin:

Ei liian pitkä, muttei liian lyhyt. Eri ryhmillä on erilaiset tarpeet myös hankkeen keston suhteen. Pitkä projekti mahdollistaa tutustumisen ja syventää teeman ymmärrystä. Lyhyt projekti on kevyempi järjestää.

Esim. somaliyhteisön tavoittaminen vaatii pitkäjänteistä työtä ja tapaamisia ennen varsinaisen projektin alkamista. Eurooppalaiset maahanmuuttajaryhmät saavat nopeammin projektista kiinni, sillä esimerkiksi museo-käsite on entuudestaan tuttu.

Tuntisuunnitelma pelastaa. Tarpeeksi väljä tuntisuunnitelma takaa työrauhan ja auttaa etenemään aikataulussa.

Sovi välietappeja. Ennalta sovitut tavoitteet ja projektin päättymispäivämäärä rytmittävät työskentelyä.

Almanakkaistunto. Tarkista aikatauluihin vaikuttavat päivämäärät.

- lomat
- eri uskontokuntien pyhät
- kulttuurilaitoksen ohjelmisto
- aukioajat
- TET-jaksot
- koeviikot
- siirtymiset
- ruokatunnit
- henkilöstövaihdosten päivämäärät

Puskuriaikaa alkuun ja loppuun. Suunnitteleminen vie useita tunteja, mutta palkitsee projektin aikana.

Vapaaehtoinen toiminta = tiiviimpi tapaamisväli. Hankkeen pituus on sidoksissa tapaamiskertojen tiheyteen. Valmis ja muutoin toimiva ryhmä tulee paikalle todennäköisemmin pidemmänkin aikavälin jälkeen.

Virkeä oppilas, virkeä ohjaaja. Suunnittele toiminta oppilaiden aktiivivaikaan. Huomioi lounaat ja välipalat.

Työaikaa työpajaan. Oppilaat jaksavat keskittyä itsenäiseen työskentelyyn kauemmin kuin puheen kuunteluun. Viimeistellyt tehtävät ilahduttavat eniten.

Viivähdä vierailulla. Varaa vierailuun 2–2,5 tuntia kerrallaan. Näin ehditään perehtyä uuteen paikkaan ennen keskittymiskyvyn herpaantumista.

Käyttäytymissäätöpalaveri. Etenkin koulun ulkopuolella tapahtuva toiminta edellyttää yhteisten pelisääntöjen läpikäymistä ensimmäisellä tapaamisella.

Toisten opettajien tunnint. Sovi ennalta oppilaiden lähtemiset.

Loppukiri loppuhuipennukselle. Tiivis tapaamisväli tulee tarpeeseen loppunäyttelyä tai esitystä valmisteltaessa.

Esim. Minun kirjani -projektissa hankkeen loppunäyttely sijoittui joululoman jälkeiseen aikaan, jolloin oppilaat olivat levänneitä ja jaksoivat hyvin näyttelyä edeltäneen tiiviimmän työskentelyjakson.

Työpäivän päätteeksi. Vanhemmat pääsevät tapaamisiin helpommin paikalle, kun tapaamiset on sovittu hyvissä ajoin.

3. Näin se sujuu

Kalevan koulun oppilaat Ortodoksisessa kirkkomuseossa. Kuva yhteisenä kielenä -projektin.
Kuva: Marke Penttinen.

”Palkitsevinta koko projektissa oli, kun valmistuvat työt alkoivat kirjoittaa vieruskaverissa niin suurta uteliaisuutta, että kielimuurit toitaalisesti kaatuivat: Minkälaisia puita teillä kasvaa? Onko teillä vuoria, entä järviä? Mitä naiset tekevät synnyinmaassasi, käyvätkö he kodin ulkopuolella töissä? Millaisia häitä teillä vietetään, entä hautajaisia? Ilman, että lapset huomasivat, he olivat ajautuneet uskontojen väliseen dialogiin täysin spontaanisti ja pakottomasti ja olivat innostuneen uteliaita oppimaan koko ajan enemmän toistensa taustakulttuureista.”

Minna Jaakkola, Museolehtori, Suomen ortodoksinen kirkkomuseo,
Kuva yhteisenä kielenä -projekti

Hankkeen aikana tulee parhaimmillaan vastaan hienoja onnistumisen ja innostumisen hetkiä. Yllättävistä tilanteista selvittää tilannetajulla ja huumorilla. Tiedonkulusta huolehtiminen, tavoitteiden selkeys ja yhteiset pelisäännöt takaavat onnistuneen ja ikimuistaisen projektin, jonka tuloksia voi ylpeydellä esitellä kollegoille ja kavereille, sukulaisille ja tuttaville. Nyrkkisääntö on, että mitä etäisempi kulttuurinen perinne oppilailla on, sitä pidempi aika kannattaa varata asioiden ja ohjeiden kertomiseen. Länsimaisessa kulttuurissa kasvavat nuoret ovat esimerkiksi tietoisia siitä miten museossa käyttäytyään ja mitä siellä tarkkaillaan, toisille koko kulttuurilaitos-käsite voi olla vieras ja hämmentävä.

Muista nämä:

- yhteydenpito ja tiedonkulku
- kommunikaatio ja yhteiset säännöt
- dokumentaatio
- luvat
- tehtävien toteuttaminen
- sidosryhmät

Käyttäkää näitä menetelmiä:

Jätä tehtävänanto väljäksi. Oppilaalle jää päätös ilmaisun asteesta.

Esim. pakolaistaustaisten oppilaiden töissä saattaa karsiutua kotimaasta muistuttavat viitteet, mikäli kotimaan tapahtumia ei haluta tai kyetä käsittelemään.

”Hei, mä tiedän missä ollaan!” Tutustuminen kulttuurilaitoksen verkkosivuihin auttaa oppilaita orientoitumaan tulevaan.

Ei ohjelmaa, kiitos. Uteliaisuus voittaa ensikertalaisten keskittymiskyvyn uuteen paikkaan tutustuttaessa. Rauhallisen paikan järjestäminen ja pienimuotoinen tarjoilu rentouttavat jännittävää tilannetta.

Jatkuu seuraavalla tunnilla... Kulttuurilaitoksessa aloitettua tehtävää laajennetaan muihin oppiaineisiin tai -sisältöihin.

Tutustuta ryhmäksi.

Esim. Kuva yhteisenä kielenä -projektissa tutustuminen aloitettiin tekemällä nimilaput puuvärein ja mustan vahaliidun avulla siten, että puuvärin päälle väritetystä vahaliitujäljestä kaiverretaan esiin oma kirkasvärinen nimi. Ryhmän jäsenet esittelivät nimensä ja kertoivat sen taustoista. Tutustuminen voi jatkua siten, että vetäjä toistaa oman nimensä ja yhden itselle tärkeän asian, jonka jälkeen hän vierittää lankakerän jollekin ringissä istuvalle. Leikki jatkuu oman nimen ja tärkeän asian toistamisella ja kunnes lankakerä on purkautunut ryhmän jäsenten väliseksi verkoksi. Kerän purkaututtua puretaan verkko: kerän pitäjä heittää kerän takaisin edelliselle toistaen tämän nimen ja lisätiedon. Palataan alkuun.

”Ai teilläkin on näin!” Yhtäläisyydet ja jaetut kokemukset ovat turvallinen lähtökohta, jonka avulla opitaan samaistumaan toiseen ja vahvistetaan omaa identiteettiä.

- syntymä ja kuolema
- juhlat
- syöminen ja juominen
- työ
- tunteet
- usko jumaluuteen

Esim. Hää ja mää -projektissa pohdittiin eri kulttuurien hääperinteitä ja siihen liittyvää muotoilukulttuuria. Korutaiteilijan vetämässä työpajassa työstettiin paperista koruja, jotka luovat yhteyden eri kulttuureiden juhlapukeutumiseen. Kadun varrella -projektissa tutustuttiin vanhoihin juhlaperinteisiin mm. draamapedagogiikan keinoin.

Katsokaa ja lukekaa kuvia. Kuvat toimivat tehtävien lähtökohtana yli kielirajojen. Kuvakulttuuri ja sen lukutaito on tosin sidoksissa kulttuuritaustaan.

Esim. Kuva yhteisenä kielenä -projektiin osallistunut irakilais-taustainen oppilas tulkitsi sarjakuvan lohikäärmeen sarvikuonoksi. Eräässä somaliyhteisön kanssa toteutetussa projektissa opas sai huomata, että taideteoksen tarkasteluun valmistautuminen edellyttää ohjeita siitä mitä museossa katsotaan. Oppilaat istuutuivat luontevasti lattialle oppaan viereen, selkä taideteokseen päin.

Koristelkaa symbolein. Varaudu muslimioppilaiden kanssa kuvattomuuden vaateeseen. Kaikille kuvat eivät ole täysin poissuljettuja. Ornamentiikka tai lippusymbolit ovat kaikkialla sallittuja.

Maistelkaa sanoja. Etsikää yhteisen kielen rajapintaa samaa tarkoittavista sanoista, jolloin kaikki oppivat jotakin itselle vierasta kieltä. Esim. Vesi kielellä -projektissa tarkasteltiin eri kielten vesi-aiheisia sanoja. Sanojen onomatopoeettisuus helpotti uusien sanojen opettelua. Samalla käsiteltiin myös suomen kielen vettä tarkoittavia sanoja, mikä edisti suomea heikosti osaavien kielitaitoa.

Tarinoikaa. Puhutut, kirjoitetut, luetut ja jaetut tarinat kiinnostavat kaikenikäisiä ja auttavat muistamaan. Tarinoiden kautta muodostuu yhteyksiä eri kulttuurien toimintatavoissa.

Kerro suomalaisista maahanmuuttajina. Suomen sodat, evakoiden tarinat tai työn perässä muuttaminen on tuttua myös suomalaisten historiasta.

Esim. Kulttuurien museon ja Suomen ortodoksisen kirkkomuseon näyttelyiden yhteydessä oli luontevaa puhua suomalaisista maahanmuuttajina ja evakoiden syrjimisestä. Myös suomalaiset ovat syrjineet toisiaan ja käyttäneet karjalaisista pilkkanimitystä ”ryssä”.

Kokoelmien oudoimmat. Ihmetys on hyvä lähtökohta kartoittaa oppilaita kiinnostavat esineet ja teokset. Taustatieto otetaan myös kiinnostuksella vastaan.

Esim. Minun kirjani -projektin yhteydessä oppilaat valitsivat nykytaideteoksen, joka herätti eniten hämmennystä. Oppilaat kuulivat teoksen taustoja taiteilijatapaamisessa tekijältä itseltään.

”Tykkään, en tykkää, en ymmärrä.” Oppilaat merkitsevät erivärisillä lapuilla teokset tai esineet joista pitävät, joista eivät pidä ja joita eivät ymmärrä. Valinnoista syntyy helposti keskustelua.

”Noiin oli silloin, näin tänään.” Yhden asian kautta tarkasteltu muutos auttaa ymmärtämään historiaa ja omaa paikkaa.

Esim. Kadun varrella -projektissa oppilaat lähestyivät Sinebrychoffin taidemuseon muotokuvamaalauksia jonkin ryhmän tunnuspiirteiden tutkiskelun kautta. Oppilaat pukeutuivat erilaisiin asuihin ja poseerasivat muotokuvista tutuissa asennoissa. Muotokuvista etsittiin yhtäläisyyksiä menneisyyden ja nykyisyyden muodeista ja mietittiin kuka oli menneisyyden ”pissis” tai ”peikkis”.

Luovu asiantuntijuudesta. Oppilaat ovat oman taustansa asiantuntijoi-
ta, ohjaajat välillä oppilaita.

Esim. Vesi kielellä -projektissa venäläiset oppilaat kertoivat yhteisel-
lä tee- ja rinkelihetkellä spontaanisti venäläisestä ruokakulttuurista.

Kierros kulisseissa. Oppilas saa kokonaiskuvan kulttuurilaitoksen ra-
kenteesta tavatessaan eri ammattiryhmiä työssään. Tapaamiset toi-
mivat myös ammatinvalinnan ohjauksena.

Esim. taidemuseon puusepän tapaaminen oli niin innostava ko-
kemus eräälle somalinuorukaiselle, että hän pyysi päästä museoon
kesätöihin. Omaa kiinnostusta ja taitoa vastaavan ammatin löyty-
minen museosta sai kieliongelmat unohtumaan ja toi museomaa-
ilman lähemmäs omaa kokemusmaailmaa. Tutustuminen yleisöön
auttaa kulttuuriorganisaation työntekijöitä suunnittelemaan pa-
rempia palveluja.

Etsi osaajat. Kulttuurilaitoksen henkilökunnan kielitaidosta on hyötyä
projektissa. Henkilökunnan monimuotoisuus madaltaa vieraaseen
paikkaan kohdistuvia ennakkoluuloja.

Esim. Kulttuurien museossa työskentelee hyvin kielitaitoista hen-
kilökuntaa, jolloin venäjänkielinen oppilasryhmä pystyi kommuni-
koimaan myös äidinkielellään. Helinä Rautavaara museon intialai-
nen työntekijä toi tanssituokioita elävöittämään projektin kulkua.
Minä ja me -projektissa työskenteli virolaistaustainen opettaja ja
tanssialainen työpajaohjaaja.

Ruoki eri aisteja. Tuoksut ja maut laukaisevat muistoja yhtä tehokkaas-
ti kuin sanat. Moniaistinen aineisto virkistää vierailua kulttuurilai-
toksessa, luo konkreettista kosketuspintaa uuteen asiaan ja toimii
myöhemmin opetuskokoelmana.

Tehkää esine. Projektista jäävä muisto voi olla itse tehty kirja tai muu
tuotos.

Esim. oppilaiden tarinat ja kuvitukset koottiin kirjoiksi Sadutus-
kirjanen ja Minun kirjani -projekteissa. Sadutus toimi hyvänä me-
netelmänä nuoremmille oppilaille, vanhemmat oppilaat kirjoittivat
miehellään omat tarinansa ja opiskelivat grafiikan menetelmiä.

Kootkaa yhteisteos.

Esim. yhteinen tilateos ulkotiloihin, yhteinen tilkkutyö tai pelkäs-
tään omien kätten kuvien painaminen kankaalle voi olla hauska
tapa rinnastaa oppilaiden tuottamia jälkiä.

Muovatkaa aineetonta.

Esim. kehollisista harjoitteista, performansseista tai dramatisoi-
duista kuvaelmista jää muistoksi dokumentti.

Laatikaa lehtijuttu. Ohjaajan ja oppilaiden kirjoittama juttu paikallisleh-
teen on kiva tapa luoda tietoisuutta projektista muillekin yleisöille.

Esim. Hää ja mää sekä Kuva yhteisenä kielenä -projekteja on esi-
tely kulttuurialan lehdissä esimerkkeinä maahanmuuttajanuorille
suunnatusta innostavasta toiminnasta.

Aktivoi oppilaiden äidinkieltä.

Esim. Rajantakaista Karjalaa -projektissa huomattiin kotikasvatukseen korostunut merkitys oppilaiden äidinkielen osaamiseen. Museossa työskentely aktivoi luontevasti oppilaiden venäjän kielen taitoa.

Osallista oppilaiden sukulaisia. Vanhempien asiantuntijuutta oman kieli- ja kulttuurialueensa luonnosta, elämäntavoista, kielistä ja kulttuureista kannattaa hyödyntää.

Kutsu esimerkki paikalle. Suomeen aiemmin muuttaneiden henkilöiden kokemukset laajentavat oppilaiden ja toimijoiden näkökulmaa maahanmuuttajuudesta Suomessa.

Esim. Kuva yhteisenä kielenä -projektin näyttelyavajaisissa puheen piti Suomeen asettautunut maahanmuuttaja.

Ideoikaa speksaakkeli. Ammattimaisesti toteutettu projektin loppunäyttely tai esitys luo yhteistyön tuloksille arvokkuutta. Motivovampaa järjestely on silloin, kun oppilaat saavat oman kiinnostuksen mukaan määrittyvät vastualueet. Kaikkiin osa-alueisiin ei ole turvallista tarttua, tällöinkin on kuitenkin tärkeää kertoa oppilaille mitä tehdään ja miksi.

Vastustamatonta vastuuta. Loppuhuipennuksessa on monta innostavaa osa-aluetta:

- ripustus
- lavastus
- tekniikka
- valaistus
- kutsujen tekeminen ja kutsuvieraat
- julisteet
- lehdistötiedote
- tarjoilu
- dokumentaatio
- roudaus
- kuljetukset
- käännökset
- nimilaput
- avajaispuheet
- esitykset
- maskeeraus
- jälkisiivous

Esim. oppilaat osallistuivat Liikkeellisiä kohtaamisia -projektin esitykseen paitsi esiintyjinä, myös puvustajina, maskeeraajina ja lavastajina. Näyttelyiden avajaispuheissa hyödynnetään eri kielten osaamista.

Sophia, Jenni Oo, Nga Meh, Vanessa ja Beh Mo Mette Ylikorvan ohjauksessa. Liikkeellisiä kohtaamisia -projekti.
Kuva: Riikka Vuorenmaa.

Pientä suolapalaa. Pienimuotoinen ruoka- ja juomatarjoilu kruunaa juhlatilaisuuden.

Esim. Kuva yhteisenä kielenä -projektin näyttelynavajaistarjoilu suunniteltiin koulussa kotitalouden tunnilla ja oppilaat valmistivat sen museon tiloissa ennen avajaisia. Oppilaiden vanhemmat ovat usein taitavia perinneruokien valmistuksessa.

Ennennäkemätön show! Tapahtumassa voi olla mukana monenlaista ohjelmaa.

Esim. Kuva yhteisenä kielenä -projektin näyttelynavajaisissa esitettiin oppilaiden toteuttama tanssiesitys, jonka populaarikulttuurista tuttu eroottisuus yllätti avajaisvieraat. Vapaata seurustelua säesti taustamusiikki, joka oli koostettu oppilaiden taustakulttuureista. Vesi kielellä -projektin näyttelyavajaisiin syntyi projektin teemaan sopiva vesiaiheinen performanssi.

Poimintoja matkan varrelta. Dokumentaatiota hyödyntävä näyttely projektin vaiheista kertoo yleisölle yhteisestä prosessista. Näyttely koostuu helposti kuvista ja teksteistä, taustalla kulkevasta PowerPoint-esityksestä tai videopätkästä. Tässäkin yhteydessä on syytä muistaa kuvattavien ja heidän huoltajiensa suostumus kuvien käyttöön.

Saavutettavat juhlat. Maahanmuuttajataustaisten yleisöjen osallistumiseen vaikuttavat erilaiset seikat kuin valtaväestön osallistumiseen.

Esim. Minun kirjani -projektissa oppilaiden vanhemmille oli järjestetty bussikuljetus Gallen-Kallelan museoon madaltamaan kynnystä löytää vieras paikka.

Taltioi risut ja ruusut. Vieraskirja tai haastattelu kokoaa yleisön kommentit ja reaktiot arviointia varten.

Tiedota ja kommunikoi näin:

Puhu selkeästi, avaa käsitteet. Suomea opetteleva turhautuu, mikäli tehtävänanto tai siitä suoriutuminen on kielellisesti liian haasteellista.

Esim. pohdiskelu- ja kirjoitustehtävät soveltuvat suomenkielentaidoissa edistyneille.

Yksinkertaista tehtävää, näytä esimerkkejä. Toimintavaiheiden vähentäminen ja asioiden konkretisointi auttaa kun kielitaito ei riitä.

Sopikaa pelisäännöt. Käyttäytymissäännöt takaavat työrauhan. Sääntöjen rikkomisesta sovitaan yhdessä seuraamukset.

Esim. myöhästymiset kiristävät ohjaajien pinnaa. Riitelyä tai kiusaamista ei suvaita, eikä huonon motivaation saa antaa häiritä muita.

Elehdi harkiten. Elekieli täydentää viestin välittämistä, mutta on myös epätarkkaa ja aikaa vievää. Kulttuurikohtaiset erot tuottavat väärinymmärryksiä.

Käytä tulkkeja. Ammattitaitoiset tulkit osaavat kummankin kielen.

Esim. oppilaiden äidinkielen opettaja ei välttämättä osaa suomea sujuvasti.

Hyödynnä apuopettajia ja vertaistulkkeja. Toiminnan tunteva, samanikäinen ja -taustainen oppilas tai aikuinen innostaa muita kerhotoimintaan ja tuottaa nuorelle vertaisohjaajalle ylpeyttä osaamisestaan.

Kääntäjä käytössä. Käännä tiedotteet suomentaitoisilla oppilailla.

Käännöstyö tukee oman kielen käyttöä ja edistää viestin kulkemista. Käännöstyötä ei saa kuitenkaan olla liikaa.

Tiedota tapaamisista, muistuta välineistä. Toiminta onnistuu parhaiten, kun muistetaan tulla paikalle oikeiden välineiden kanssa.

Kerhoryhmä kuulolle. Vapaaehtoisuuteen perustuva toiminta edellyttää tiivistä yhteydenpitoa ja sitoutumiseen kannustamista.

Esim. teini-ikäiset tavoittaa tekstiviesteillä, tiedotusringillä tai sosiaalisten medioiden kuten Facebookin tai MySpacen kautta.

Kuvaa käsiä, selkiä ja etäisiä ryhmätilanteita. Ihmisten kuvaamiseen suhtaudutaan eri tavalla eri kulttuureissa.

Esim. somalioppilaita kuvattaessa on useimmiten tärkeää, ettei kohdetta tunnista kuvasta.

Vaikuta vanhempiin. Tieto sitouttaa vanhempia projektiin ja oppilaiden motivointiin kotona. Vanhempia tavoittaa vanhempainilloissa, kirjeitse ja toisinaan oppilaiden välityksellä.

Taustatyö palkitsee. Ota selvää vanhempien taustoista.

Esim. pakolaistaustaisten oppilaiden vanhemmat saattavat olla luku- ja kirjoitustaidottomia, jolloin projektista tiedottaminen ja vanhempien sitouttaminen vaatii pitkäjänteisyyttä, tapaamisiin perustuvaa lähestymistä ja yhteyshenkilön mukanaoloa. Lapset oppivat usein nopeammin uuden kielen. Tämä saattaa tuottaa vaikeuksia vanhempien ja lasten välisen roolijaon suhteen.

4. Viimeistele ja paketoi

Lintulaakson koulun oppilaiden naamionäytös. Meidän ja muiden perinne -projekti. Kuva: Riika Kotka.

"Mitkä asiat jäivät projektista eniten mieleesi?"

"Museovierailu ja intialaisen Ganeshan patsas siellä. Samoin afrikkalaista vedenjumalaa kuvaava antilooppipatsas ja siitä kerrottu tarina."

"Luokkakaverien koriste-esineet työpajassa."

"Museossa nähdyt afrikkalaiset naamiot."

"Omien naamioden askartelu koululla."

"Luokkakaverien spontaanisti esittämä venäläinen tanssi työpajassa, kun hän kertoi minkälaisessa juhlassa Venäjällä käytetään naamioita."

Lintulaakson koulun oppilaat,
Maidän ja muiden perinne -projekti

Projektin päätös on juhlallinen hetki, jolloin luodaan silmäys siihen, mitä on yhdessä tehty. Loppunäyttely tai esitys kerää yhteen kaikki hankkeeseen osallistuneet ja vahvistaa näin projektin aikana luotuja verkostoja. Varsinainen projektin päätös muotoutuu kuitenkin vasta juhlien jälkeen, kun yhteistyökumppanit kokoontuvat pohtimaan projektin kulkua, onnistumisia ja parantamisenpaikkoja. Parhaimmassa tapauksessa projektista syntyy eväät pysyvämpään toimintaan tai kimmokkeita uuden projektin suunnitteluun.

Muista nämä:

- arviointi ja palautteen koostaminen
- jatkoprojekti
- yhteydenpito projektin jälkeen

Arvioi näin:

Keskustelun paikka. Järjestäkää arviointikeskustelu. Toimijoiden yhteisessä palautekeskustelussa huomioidaan projektin sujuvuus.

- tavoitteiden saavuttaminen
- kohderyhmän arviointi
- onnistumiset
- opitut asiat
- projektin vaikutus arvoihin ja asenteisiin
- dialogisuuden onnistuminen
- aikataulun onnistuminen
- projektin kesto
- kommunikaatio ja tiedonkulku
- sitoutumisen onnistuminen
- osallistamisen onnistuminen
- rahoitus
- ilmenneet koulutustarpeet
- miten tuloksia voidaan hyödyntää jatkossa

Oppilaiden ääni. Suhteuta kysymyslomakkeet oppilaiden kielitaitoon. Suullisesti kerätty palaute kirjataan ylös. Kommentteja voi ilmaista myös piirtäen. Oppilailta kerätyn palautemateriaalin julkinen käyttö edellyttää vanhempien lupaa. Tämä pätee myös opinnäytetöihin.

Näin me tehtiin se! Palautekeskustelusta ja projektin aikaisista kokemuksista koostettu dokumentti säilyttää kokemukset. Dokumentointimuotoja on kuvallisista hankeraporteista muistioihin. Kirjallinen kooste on tärkeää myös selvitetäessä mahdollisten apurahojen käyttöä.

Suunnittele jatko näin:

Seuraavassa jaksossa... Ideoi uusi projekti. Hyvien kokemusten ympärille rakentuva projekti vakuuttaa myös rahoittajia.

Esim. Liikkeellisiä kohtaamisia -projekti poiki Monitaideyhdistys Piste ry:lle rahoituksen pilottiprojektin perusteella. Meidän ja muiden perinne -projekti sai jatkoa Meillä alkaa seikkailu -yhteisötai-deprojektista, joka käynnistettiin espoolaisilla nuorisotaloilla.

”Hei, tavattiin viimeksi...” Projektin aikana solmitut yhteydet ovat arvokkaita myös myöhemmin erilaisia yleisöjä ja yhteistyömuotoja mietittäessä.

Esim. projektin ulkopuolelle jääneitä maahanmuuttajataustaisia ryhmiä on tavoiteltu projektin herättämän mediahuomion kautta tulevaa projektia varten. Yhteydenpito voi olla kutsuja avajaisiin ja näytöksiin, keskustelutilaisuuksiin ja asiantuntijoiksi.

Kokemuksia kentältä

Jakomäen yläasteen oppilaiden suunnittelemat korut kuvattiin suunnittelijansa päällä erilaisissa ympäristöissä. Hää ja mää -projekti.
Kuva: Erno Enkenberg / Designmuseo

Ällistytävä yllätys – kun kulttuurit kohtaavat. Projektin aikana voi tulla vastaan yllätyksiä, jos ennalta jännittävät tilanteet sujuvat sutjakkaasti, mutta rutiinit takkuavat. Törmäykset tulevat esiin arjessa, kun ihmiset ja asenteet kohtaavat. Tilanteista selvittää, kun muistetaan kommunikaation kaksisuuntaisuus ja tavallinen maalaisjärki. Maahanmuuttajuutta ei tarvitse romantisoida.

Esim. Päivä elämästäni -projektiin osallistuneet kiinalaistaustaiset oppilaat ihmettelivät kaikille yhteistä tehtävänantoa, sillä kiinalaisessa kulttuurissa kädentaidot ja taiteellinen osaaminen nähdään vain harvojen kykynä. Oppilaiden kannustaminen tehtävään aloitettiin näin asennoitumisesta omaan osaamiseen. Minun kirjani -projektissa Gallen-Kallelan museon torniin kiipeäminen tuotti heikotusta muslimioppilaille Ramadanin aikaan. Yksi oppilaista uskaltautui pitämään rukoushetken museovierailun aikaan.

Kun riemunkirjava sulautuikin sinivalikoiseen. Maahanmuuttajuus ei aina näy ulospäin tai vaikka näkyisikin, sitä ei haluta erityisesti korostaa. Teinit matkivat mielellään toistensa töitä ja valtakulttuurin piirteitä. Nuorten tarve sulautua ympäröivään yhteisöön on voimakas ja sitä on syytä kunnioittaa. Tehtävissä mielekkäämpiä voivat olla yhtäläisyyksien etsimiset, yksilökohtaiset erot näkyvät kylä lopputuloksessa.

Esim. Kuva yhteisenä kielenä -projektin päätyttyä huomattiin, että valmistuneiden tuotosten kesken oli syntynyt kulttuurisia eroja riip-puen tekijänsä taustasta, uskonnosta ja sukupuolesta vaikka alkupe-räisessä tehtävänannossa etsittiin visuaalisia yhtäläisyyksiä. Hää ja mää -projektin työpajoissa huomattiin, että vanhemmat olivat oppi-laita kiinnostuneempia korostamaan omia kulttuurisia perinteitä.

Ikävä asenne vai ikä ja asenne? Maahanmuuttajataustaiset oppilaat käyvät läpi samoja kasvun vaiheita kuin muutkin. Teinien alttius ryhmän paineelle tai itsessä tapahtuvat muutokset näkyvät työs-kentelyssä. Ryhmän sisäinen dynamiikka voi vaikuttaa siihen mitä halutaan ymmärtää ja joskus kielimuurin taakse verhoudutaan tar-koituksella. Asioiden selvittäminen on vaikeaa, kun yhteinen kieli puuttuu. Yhdessä sovitut pelisäännöt ja oppilaiden taitojen tunte-mus auttavat vetäjiä toimimaan tilanteessa johdonmukaisesti.

Esim. turhautumistaan purkava oppilas ei saa häiriköidä toisten keskittymistä. Nuorten keskinäiset sosiaaliset pelit ja parinmuo-dostus tuovat lisämausteita tunneille. Liikunnallisessa toiminnas-sa teini-ikäisten arka suhtautuminen ruumiiseen ja hikoiluun voi tuottaa yllättäviä hidastuksia, kunnes sopiva liikkumisen taso, mie-luinen ilmaisu- ja toiminnan tuttuus rentouttaa tilannetta. Toisinaan kömpelyyttä tuottaa myös kulttuurisidonnainen tottu-mattomuus liikkumiseen.

Kieli on haaste, ei este. Yhteisen kielen puuttuminen tuottaa arkuutta tarttua projektiin. Itsensä rohkaiseminen kannattaa, sillä uusista ti-lanteista oppii myös eniten.

Esim. Liikkeellisiä kohtaamisia -projektin vasta maahan tulleet burmalaiset oppilaat vaativat ohjaajilta paljon aikaa, kärsivällisyyt-tä ja konkreettisia esimerkkejä. Oppilaiden vauhdikas edistyminen projektin aikana palkitsi lopulta koko työryhmän.

Mukaan vaan, sukulaiset! Maahanmuuttajataustaisten nuorten positii-vinen asennoituminen sukulaisten mukanaoloon luo hyviä mah-dollisuuksia kutsua oppilaiden läheisiä mukaan projektiin. Maa-hanmuuttajataustaisten oppilaiden perhesuhteet eivät välttämättä noudata suomalaisille tuttua ydinperheen mallia.

Esim. Rajantakaista Karjalaa -projektiin osallistui vanhempien li-säksi pikkusiskot, veljet, kummitäti ja ukki.

Sanasto

Diversiteetti. Kulttuurinen diversiteetti – kulttuurinen moninaisuus.

Diversiteetin edistämiseksi tarkoitetaan erilaisuuksien hyväksymistä lähtökohdaksi sekä valta- että muissa kulttuureissa. Kulttuurien ja identiteettien jatkuvat muutosprosessit koetaan voimavarana ja niitä tuetaan tietoisesti. Eri ryhmien kulttuurit mielletään keskenään yhdenvertaisiksi. Lisäksi erilaisuus itsessään koetaan arvokkaaksi.

Esteettömyys. Käsitteitä saavutettavuus ja esteettömyys käytetään usein

identtisesti kertomassa helposta lähestyttävyydestä. Esteettömyys painottaa palvelun toimivuutta etenkin toimimisesteisten ihmisten kannalta. Ollakseen saavutettavaa on ympäristön, palvelun ja tarjonnan oltava myös mahdollisimman esteetöntä eli toimimisesteisten ihmisten käyttöön soveltuvaa. *Taide tarjolle, kulttuuria kaikille. Vammaiset ja kulttuuri -toimikunnan ehdotus toimenpideohjelmaksi.* Opetusministeriön julkaisu 2004:29. Helsinki. Yliopistopaino.

Interkulttuurisuus on kulttuurien välisyyttä, kulttuurien keskinäisyyttä.

Interkulttuurinen kompetenssi tarkoittaa niitä valmiuksia, joita erilaisista kulttuuritaustoista tulevat ihmiset tarvitsevat päästäkseen toimimaan keskinäiseen vuorovaikutukseen ja yhteisymmärrykseen.

Kotoutuminen. Kotouttaminen. Integraatio. Kotoutuminen on suomen kielen uudissana, jolla on korvattu vierasperäinen sana ”integraatio”.

Kotouttamislaissa ”integraatio” on suomennettu kotoutumiseksi ja integroitumisen edistäminen kotouttamiseksi. Kotoutuminen on kaksisuuntaista: se koskee siirtolaisten ja suomalaisen yhteiskunnan kotoutumista.

Kulttuurinen yhdenvertaisuus on ihmisten yhtäläistä oikeutta tehdä

valintoja ja päästä osalliseksi kulttuurista. Se on oikeutta osallistua, olla tuottamassa kulttuuria, sisältöjä ja merkityksiä sekä olla vuorovaikutuksessa toisten tuottamien sisältöjen ja merkitysten kanssa.

Maahanmuuttajaoppilailla tarkoitetaan sekä Suomeen muuttaneita

että Suomessa syntyneitä maahanmuuttajataustaisia lapsia ja nuoria. Maahanmuuttajien osuus perusopetuksen oppilaista on kasvussa. Suurimmissa kaupungeissa maahanmuuttajaoppilaiden osuus on joissakin kouluissa jo yli puolet. Maahanmuuttajien koulutuksen tavoitteena on antaa Suomeen muuttaville valmiuksia toimia tasavertaisina jäseninä suomalaisessa yhteiskunnassa. (http://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/perusopetus/kieli-_ja_kulttuuriryhmat/maahanmuuttajataustaiset_oppilaat, 18.9.2009)

Monikulttuurisuus. Erilaisten kulttuurien edustajien rinnakkaiselo.

Monikulttuurinen tarkoittaa useaan kulttuuriin liittyvää tai usean kulttuurin piirteitä sisältävää.

Osallistaminen. Mukaan ottaminen; mahdollisimman monenlaisten yksilöiden ja ryhmien puhuttelemine ja ottaminen osalliseksi esimerkiksi päätöksentekoon. Uudempi lähestymistapa on ”active citizenship” eli aktiivinen kansalaisuus.

Positiivinen erityiskohtelu. Toiminnan epätasa-arvoisten lähtökohtien tasoittaminen parantamalla muita huonommassa tilanteessa olevien asemaa.

Saavutettavuus. Hyvä saavutettavuus kertoo erilaisten yleisöjen tarpeiden huomioimisesta ja kohteen tarjonnan helposta lähestyttävyydestä. Saavutettava palvelu on ulottuvilla ja tarjoaa mahdollisuuden osallistumiseen ja elämyksiin yksilöiden erilaisista ominaisuuksista riippumatta. Saavutettavuus on yhdenvertaisuuden edistämistä. (*Taide tarjolle, kulttuuria kaikille. Vammaiset ja kulttuuri -toimikunnan ehdotus toimenpideohjelmaksi.* Opetusministeriön julkaisu 2004:29. Helsinki.Yliopistopaino.) Saavutettavuuden kokonaisvaltaisessa tarkastelussa huomioidaan rakennetun ympäristön esteettömyys, saavutettavuus eri aistien avulla, tiedon ja tiedotuksen saavutettavuus, taloudellinen saavutettavuus sekä sosiaalinen ja kulttuurinen saavutettavuus. Näihin kaikkiin vaikutetaan päätöksenteon ja avoimien asenteiden avulla. (<http://www.cultureforall.fi/saavutettavuus>, 18.9.2009)

Tasa-arvo. Erilaisuuksien mieltäminen toisiinsa nähden yhtä arvokkaiksi ja yhtäläisten toimintamahdollisuuksien takaaminen kaikille yhteiskunnan jäsenille. Tasa-arvolla viitataan Suomessa usein etenkin miesten ja naisten väliseen tasa-arvoon.

Toimimisesteinen. Toimimisesteisiä ihmisiä voivat vammaisten lisäksi olla ihmiset, joilla on jokin väliaikainen toiminnallinen haitta, ikääntyneet ihmiset, joiden toimintakyky on heikentynyt, kielellisiä esteitä kohtaavat maahanmuuttajat tai vaikkapa lastenvaunujen kanssa liikkumisesteisessä ympäristössä liikkuvat ihmiset. (*Taide tarjolle, kulttuuria kaikille. Vammaiset ja kulttuuri -toimikunnan ehdotus toimenpideohjelmaksi.* Opetusministeriön julkaisu 2004:29. Helsinki.Yliopistopaino.)

Yhdenvertaisuus on yksinkertaisimmillaan erilaisuuden hyväksymistä ja toisen ihmisen kunnioittamista sellaisena kuin hän on (<http://www.yhdenvertaisuus.fi/suomi/yhdenvertaisuus> 23.9.08). Yhdenvertaisuuslaissa kielletyt syrjintäperusteet ovat ikä, etninen tai kansallinen alkuperä, kansalaisuus, kieli, uskonto, vakaumus, mielipide, terveydentila, vammaisuus, sukupuolinen suuntautuminen tai muu henkilöön liittyvä syy.

Sanaston lähde ellei toisin mainita: *Kaikkien taidemuseo. Saavutettavuus ja diversiteetti Valtion taidemuseossa 2009-2013*. Valtion taidemuseon mietinnöt ja strategiat. VTM dnro 2/402/2009. Vammalan Kirjapaino Oy.

Liitteet

Taide meille ja heti! esimerkkiprojektien kuvaukset

Designmuseo ja Jakomäen yläkoulu: Hää ja mää – juhlaperinteistä ja koristautumisesta (Helsinki)

Kahdeksasta eri maasta koostuva Jakomäen yläasteen oppilasryhmä tutustui Designmuseoon ja työskenteli työpajassa korutaiteilija Mervi Kurvisen johdolla. Oppilaiden vanhemmat osallistuivat myös toimintaan. Työpajoissa vertailtiin korujen kulttuurisia piirteitä ja tehtiin omia koruja paperisista jalokivistä. Syntyneet tuotokset kuvattiin muotoilijansa päällä. Samalla pohdittiin millaisessa tilanteessa ja ympäristössä koruja voisi käyttää. Muotoilijat kirjoittivat koruihin liittyvät tarinat omalla kielellään ja ne liitettiin kuvien yhteyteen.

Helinä Rautavaara museo ja Lintulaakson koulu: Meidän ja muiden perinne (Espoo)

Lintulaakson koulun 1.–3. -luokkalaisten ryhmä sekä 6. -luokkalaisten ryhmä tutustui Euroopan ulkopuolisiin kulttuureihin erikoistuneen Helinä Rautavaara museon näyttelyihin ja työskenteli työpajoissa. Pajoissa tutustuttiin lasten mukanaan tuomien esineiden tarinoihin ja työstettiin omia naamioita ja niihin liittyviä tarinoita. Eritaustaiset ohjaajat toivat erilaisia näkökulmia työpajatyöskentelyyn. Projektin laajempuna tavoitteena oli luoda työpajojen sarja, jota voidaan jatkossakin käyttää suomea toisena kielenä opiskelevien oppilaiden kanssa.

Kulttuurien museo ja Suomalais-venäläinen koulu: Rajantakaista Karjalaa – Karjalaiset ja venäläiset eli ”tshuhnat ja ryssät” (Helsinki)

Suomalais-venäläisen koulun ala-asteikäiset oppilaat vierailivat Kulttuurien museossa yhdessä vanhempiansa kanssa. Oppilaat tutustuivat rajantakaisen Karjalan esineistöön ja käsitöihin ja työstivät työpajoissa niiden pohjalta tilkkutöitä ja digitaalisia kirjontakuvioita. Tilkkutöistä koottiin oma näyttelynsä museoon. Opettajat ja museon tutkijat koostivat hankkeen aikana opetusaineiston, joka oli löydettävissä museon verkkosivuilta. Aineiston tehtävissä pyrittiin aktivoimaan kädentaitojen lisäksi perheiden omaa muistitietoa.

Gallen-Kallelan museo ja Meilahden yläaste: Minun kirjani – kulttuurisia ylityksiä minulta sinulle (Espoo/Helsinki)

Meilahden yläasteen yhdeksättä luokkaa käyvät suomi toisena kielenä -oppilaat ja kuvataiteiden valinnaisryhmä tutustuivat Gallen-Kallelan museoon ensin museolehtorin koulukäynneillä ja myöhemmin museovierailuilla. Projektin aikana työstettiin oppilaiden omia tarinoita, jotka julkaistiin itse suunnitelluissa ja grafiikan keinoin kuvitetuissa ja painetuissa kirjoissa. Oppilaat pääsivät tutustumaan näyttelyntekoprosessiin suunnitellessaan Gallen-Kallelan museoon omaa kirjanäyttelyä lehdistötilaisuuksineen ja avajaisohjelmineen.

Suomen valokuvataiteen museo ja mandariinikiinan kielen oppilaat: Päivä elämästäni – valokuvia ja pieniä kuvatarinoita (Helsinki)

Eri kouluista koottu mandariinikiinan kielen oppilasryhmä tutustui valokuvaan taiteena ja harjoitteli kuvien ottamista. Oppilaat saivat tehtäväkseen kuvata kertakäyttökameralla omaa elämäänsä kodissa ja koulumatkoilla. Oppilaat valitsivat kuvista 1-3 suosikkiaan, joista muodostettiin pieniä kuvatarinoita suullisesti ja kirjoittaen. Oppilaiden arkeen ulottuneiden tehtävien tulokset koottiin Valokuvataiteen museon ilmaistilaan näyttelyksi ilahduttamaan oppilaiden läheisiä ja museovieraita.

Suomen ortodoksinen kirkkomuseo ja Kalevan koulu: Kuva yhteisenä kielenä (Kuopio)

Kalevan koulun maahanmuuttajaoppilaista koottu vapaaehtoisten ryhmä tutustui ortodoksisen kirkkomuseon ikoni- eli kuvakokoelmaan, näyttelyesineisiin ja kuvan tekemisen tekniikoihin. Eri maista ja uskontokunnista koostuva ryhmä työsti itse omia kuviaan viikoittaisissa työpajoissa, joissa myös jaettiin oppilaiden kokemuksia omista taustakulttuureista. Omaa identiteettiä käsittelevät kuvat esiteltiin yleisölle museoon sijoitetussa näyttelyssä, jonka avajaisia juhlistettiin itse tehdyn ruoan ja tanssiesityksen parissa.

Monitaideyhdistys Piste ry ja Ounaskosken yläaste: Liikkeellisiä kohtaamisia (Rovaniemi)

Ounaskosken yläasteen valmistavalla luokalla opiskeleville nuorille tarjottiin tilaisuutta tutustua sirkukseen ja tanssiin taide- ja harrastusmuotona. Liikunnallinen toiminta oli kerhomuotoista ja se sijoittui koulu-

päivän jälkeen. Sirkuksesta keskusteltiin, kirjoitettiin ja piirrettiin myös koulussa. Vuoden lopuksi toteutettiin oma sirkusesitys, jonka esiintyjinä, maskeeraajina ja puvustajina toimivat ja avustivat nuoret itse. Kerhotoiminta jatkuu edelleen Myrsky-hankkeen 3-vuotisen rahoituksen mahdollistamana. Ryhmän SIRKUS! -esitys sai sittemmin kunniamaininnan Tampereen valtakunnallisilla Nuori Kulttuuri -festivaaleilla 2008.

Vantaan kaupunginmuseo ja Hakunilanrinteen koulu: Historia tutuksi – uuden asuinseudun historiaan tutustuminen (Vantaa)

Hakunilanrinteen koulun valmistavan opetuksen kahdeksankielinen ryhmä tutustui uuden kotipaikkansa historiaan Vantaan kaupunginmuseon välityksellä. Projektin aikana museolehtori vieraili koulussa ja alasteikäiset oppilaat kävivät vastavierailulla museossa. Oppilaat vertailivat koulunkäyntiä eri maissa ja kulttuureissa sekä tutustuivat projektin aikana erilaisiin itseilmaisumuotoihin. Kuvat paikkasivat projektissa puuttuvia suomenkielisiä sanoja.

Vantaan taidemuseo ja Uomarinteen koulu: Sadutuskirjanen – taidetta ja sadutusta (Vantaa)

Uomarinteen koulun ensimmäinen ja viides luokka tutustuivat lähitaidemuseonsa ja työskentelivät työpajoissa useamman kerran. Oppilaat työstivät projektin aikana omia kirjojaan, joihin koottiin lasten oma ääni sadutuksen ja kuvituksen muodossa. Kirjat sidottiin omiksi arvokkaiksi kirjoiksi. Projektin kautta tavoitettiin myös oppilaiden vanhempia, jotka vierailivat museossa ja tutustuivat sen tarjontaan.

Aboa Vetus & Ars Nova, Wäinö Aaltosen museo, Samppalinnan koulu, Puropellon koulu sekä Nummen koulu: Vesi kielellä (Turku)

Kolmen turkulaiskoulun ja kahden museon yhteistyössä tutustuttiin museokulttuuriin ja paikalliseen taidetarjontaan. Projektin teemana oli vesi, jota pohdittiin koulussa ja museokäynneillä eri kulttuurien ja kielten näkökulmista. Yhteistyön siivet kantoivat pitkälle ja tema taipui oppilaiden käsissä maalauksiksi, t-paidoiksi, muotinäytökseksi, naamioiksi ja puvustukseksi sekä tallenteiksi eri kielillä nauhoitetuista lauluista ja loruista. Yhteistyön tuloksia tarkasteltiin Aboa Vetus & Ars Nova -museoon sijoituvassa näyttelyssä, jossa nähtiin vesi-aiheisten maalausten lisäksi koulujen yhteinen vesiperformanssi.

Jyväskylän taidemuseo ja Huhtasuon koulu: Minä ja me – opitaan yhdessä taiteessa (Jyväskylä)

Huhtasuon koulun ala-asteikäiset valmistavan luokan oppilaat perehtyivät Jyväskylän taidemuseon näyttelyihin ja työpajatyöskentelyyn. Oppilaat harjoittelivat kameran käyttöä ja erilaisia kuvallisia ilmaisuja. Onnistuneimmaksi koettiin voimauttavan valokuvan menetelmin toteutettu osa-projekti, joka aktivoi oppilaita vertailemaan havaintojaan ja peilaamaan kokemuksiaan suomalaista elämäntapaa vasten. Projektin evaluaatiosta vastasi harjoittelija, joka valmisteli aiheesta pro gradu -työtään Jyväskylän yliopiston taidekasvatuksen osastolle.

Sinebrychoffin taidemuseo, Helsingin kaupunginmuseo, Hallwylska museet, Stockholms stadsmuseum, Kallion lukio, Maunulan koulu, Hagelstamska skolan ja Rudolf Steiner skolan i Helsingfors: Kadun varrella – Längs gatan (Helsinki)

Kolmen helsinkiläiskoulun yläaste- ja lukioikäiset oppilaat tutkivat projektin aikana teollistumisen vaikutuksia kahden taiteenkerääjäsuvun, Hallwyllien ja Sinebrychoffien, vaiheita vuosien 1880-1930 aikana. Helsinki-Tukholma-akselille sijoittuva projekti käynnistyi tutustumisella museoiden tarjoamaan ajankuvaan. Työpajoissa työstettiin juhlakulttuuria rakentamalla Sinebrychoffin taidemuseoon näyttely panimomes-tarin joulukattauksesta ja tutkimalla eri aikojen ihmistyyppejä. Kallion ilmaisutaidon lukion oppilaat laativat draamallisia aikalaismonologeja, joita esitettiin myöhemmin myös museoyleisölle. Projekti sai huipennuksensa oppilaiden vieraillessa Tukholmassa vuonna 2009.

Savonlinnan maakuntamuseo ja alueen nuoret: Eläköön esihistoria! (Savonlinna)

Vuodelle 2009 painottuva ja edelleen jatkuva hanke on tarjonnut Savonlinnan talousalueella asuville nuorille kulttuurin ammattilaisten ohjaamaa toimintaa luonto- ja historiakohteissa. Työskentelyn välineinä ovat olleet sanataide, musiikki ja animaatiotyöpajat. Ohjelmaan on kuulunut myös muinaiskodan rakennusta, tapahtumapajoja, risteilyjä ja elokuvaesityksiä. Riihisaareen arkkitehtuuripajaan koottiin projektiin osallistuneiden ryhmien animaatiopiirroksia. Hanke on saanut tukea Suomen kulttuurirahaston Myrsky-hankkeelta ja Etelä-Savon kulttuuritoimijoilta.

Hyödyllistä kirjallisuutta ja verkkosivustoja

Itkonen, Satu ja Kaitavuori, Kaija (toim.) 2007: *Kansalliset kulttuurilaitokset*. Suomalaisen kirjallisuuden seuran toimituksia 1116. Oy Karisto Ab, Hämeenlinna.

Hankkeesta tietoa myös www.kulttuurinlaajakaista.fi, www.kulttuurensdomaner.fi

Kallio, Kalle (toim.) 2004: *Museo oppimisympäristönä*. Suomen museoliiton julkaisuja 54. Gummeruksen kirjapaino Oy, Jyväskylä.

Karlsson, Liisa 2003: *Sadutus – avain osallistavaan toimintakulttuuriin*. PS-kustannus. Juva.

Kotka, Riika 2007: *Kaiken maailman juhlat*. Kustannus Oy Pieni Karhu.

Laine, Marja (toim.) 2007: *Yhdessä oppimaan – Opas monikulttuurisen perinnön opettamiseen*. Suomen Tammen julkaisu. Espoo: Frenckelin Kirjapaino Oy.

Petterson, Susanna / Kehittäminen ja yhteiskuntasuhteen Kehys 2009 (toim.): *Kaikkien taidemuseo. Saavutettavuus ja diversiteetti Valtion taidemuseossa 2009–2013*. Valtion taidemuseon mietinnöt ja strategiat. VTM DNRO 2/402/2009. Vammalan Kirjapaino Oy. Saatavilla myös www.fng.fi/kehys.

Pääjoki, Tarja 2004: *Taide kulttuurisena kohtaamispaikkana taidekasvatuksessa*. Väitöstutkimus. Jyväskylä Studies in Humanities, Jyväskylä.

Venäläinen, Päivi (toim.) 2008: *Kulttuuriperintö ja oppiminen*. Suomen museoliiton julkaisuja 58. Gummeruksen Kirjapaino Oy, Jyväskylä.

Kulttuuria kaikille www.cultureforall.info

Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämissätiö Cupore www.cupore.fi

Avustuksia jakavia tahoja

Erilaiset säätiöt ja hankkeet jakavat rahaa yhteistyöprojekteille. Avustusten nimet, hakujat ja hakuperusteet vaihtelevat. Oheisten sivujen kautta löydät kootusti erilaisia avustustahoja.

Suomen kulttuurirahasto: www.skr.fi

Opetusministeriö: www.minedu.fi

Kansainvälisen liikkuvuuden ja yhteistyön keskus CIMO
(Centre for International Mobility): www.cimo.fi

Opetushallitus: www.oph.fi/rahoitus

Taiteen keskustoimikunta: www.taiteenkeskustoimikunta.fi

Museovirasto: www.nba.fi/fi/avustukset

Muista myös kaupunkien ja läänien apurahat

Liite. Kuvauslupa

Palautus kouluun ____/____ mennessä

KÄYTTÖOIKEUKSIEN LUOVUTUS

_____ (oppilaan nimi)
osallistuu koulunsa kautta _____
(toimijan ja toiminnan nimi) toimintaan,
jota dokumentoidaan _____
(toimijan nimi) toimesta.

Annan täten _____ (toimijan nimi)
luvan käyttää korvauksetta lapseni/huollettavani vierailun/toimin-
nan aikana otettuja kuvia/ kirjoittamaa palautetta/ piirustustehtävää
_____ (toimijan nimi) toiminnassa kertovassa
yhteydessä, markkinoinnissa ja tiedotuksessa.

1) Kyseinen dokumentaatio voidaan luovuttaa kolmannelle osapuolelle
tutkimus- ja opetusaineistoksi _____
(toimijan nimi) toiminnasta kertovassa yhteydessä julkaistavaksi.

tai (poista tarpeeton vaihtoehto)

2) Kyseistä dokumentaatiota ei luovuteta kolmannelle osapuolelle ilman
huoltajan siihen myöntämää erillistä lupaa.

Paikka ja päivämäärä _____
_____/____/_____

Huoltajan allekirjoitus: _____

Nimenselvennys: _____

Liite. Palautelomake oppilaitoksille

1. Hankkeen nimi:
2. Oppilaitos:
3. Hankkeeseen osallistuva opetushenkilökunta (ammattinimikkeet) ja muut aikuiset:
4. Hankkeeseen osallistuvan ryhmän koostumus (koko, ikäryhmä, etninen tausta tms.):
5. Ovatko mukana olleet opettajat (muu henkilökunta) työskennelleet aikaisemmin yhteistyössä kulttuurilaitosten kanssa? (Esim. Kuinka paljon? Mitä? Missä?) Jos ei, niin miksi ei?
6. Ovatko mukana olleet oppilaat aikaisemmin työskennelleet kulttuurilaitoksissa? (Kuinka paljon? Mitä? Missä?)

Osahankkeen suunnittelu

7. Ketkä kaikki osallistuivat projektin suunnitteluun (osallistuivatko oppilaat)?
8. Kuinka kauan suunnitteluun käytettiin aikaa?

Arviointi

9. Toteutuiko projekti tavoitteiden ja suunnitelmien mukaisesti?
10. Mitä tekisitte toisin?
11. Miten koulun ja kulttuurilaitoksen yhteistyö sujui?
12. Mitä tekisitte toisin?
13. Mitä uutta projekti toi koulun toiminnassa hyödynnettäväksi?
14. Mitä asioita ette hyödyntäisi? Miksi?

Kulttuurinen moninaisuus ja toiminnan vastavuoroisuus

Kulttuurinen moninaisuus

15. Miten kulttuurinen moninaisuus ilmeni toteutetussa projektissa?

16. Toiko projekti uusia näkökulmia kulttuuriseen moninaisuuteen?

17. Ovatko kulttuurilaitokset hyviä oppimisympäristöjä käsitellä kulttuurista moninaisuutta? Miksi? Miksi ei?

Vastavuoroisuus

18. Millä tavalla oppilaiden (muiden kulttuurivähemmistön edustajien) kokemukset, näkökulmat ja mielipiteet otettiin huomioon projektin aikana?

19. Oppiko koulu jotain kulttuurivähemmistön edustajilta projektin aikana? Mitä?

20. Syntyikö hankkeen myötä uusia ideoita työskennellä vastavuoroisesti kulttuurivähemmistöryhmien kanssa? Mitä? Jos ei, niin miksi ei?

Ekstra-kysymyksiä

21. Mitä monikulttuurisuus on koulussa?

22. Miten kulttuurinen moninaisuus ilmenee tällä hetkellä koulussa?

23. Mitä kulttuurinen moninaisuus voisi olla koulussa?

Liite. Palautelomake kulttuuritoimijoille

1. Hankkeen nimi:
2. Kulttuuritoimija:
3. Hankkeeseen osallistuva henkilökunta (ammattinimikkeet):
4. Onko kulttuuritoimija aikaisemmin työskennellyt yhteistyössä maahanmuuttaja-, kulttuurivähemmistö- tai vastaavien ryhmien kanssa? (Esim. Kuinka paljon? Mitä? Missä?) Jos ei, niin miksi ei?

Osahankkeen suunnittelu

5. Ketkä kaikki osallistuivat projektin suunnitteluun?
6. Kuinka kauan suunnitteluun käytettiin aikaa?

Arviointi

7. Toteutuiko projekti tavoitteiden ja suunnitelmien mukaisesti?
8. Mitä tekisitte toisin?
9. Miten koulun ja kulttuurilaitoksen yhteistyö sujui?
10. Mitä tekisitte toisin?
11. Mitä uutta projekti toi kulttuuritoimijan toiminnassa hyödynnettäväksi?
12. Mitä asioita ette hyödyntäisi? Miksi?

Kulttuurinen moninaisuus ja toiminnan vastavuoroisuus

Kulttuurinen moninaisuus

13. Miten kulttuurinen moninaisuus ilmeni toteutetussa projektissa?
14. Toiko projekti uusia näkökulmia kulttuuriseen moninaisuuteen?
15. Miksi oppilaitokset ovat hyviä yhteistyökumppaneita kulttuurisen moninaisuuden parissa työskenneltäessä? Keiden muiden kanssa vastaavaa työtä voi tehdä?

Vastavuoroisuus

16. Millä tavalla oppilaiden (muiden kulttuurivähemmistön edustajien) kokemukset, näkökulmat ja mielipiteet otettiin huomioon projektin aikana?
17. Oppiko kulttuuritoimija jotain kulttuurivähemmistön edustajilta projektin aikana? Mitä? Jos ei, niin miksi ei?
18. Syntyikö hankkeen myötä uusia ideoita työskennellä vastavuoroisesti kulttuurivähemmistöryhmien kanssa? Mitä? Jos ei, niin miksi ei?

Ekstra-kysymyksiä

19. Mitä monikulttuurisuus on kulttuurilaitoksessa?
20. Miten kulttuurinen moninaisuus ilmenee tällä hetkellä kulttuurilaitoksessa?
21. Mitä kulttuurinen moninaisuus voisi olla kulttuurilaitoksessa?

Raportti

Kehittäminen ja yhteiskuntasuhteet Kehys
Valtion taidemuseo
Kaivokatu 2
00100 Helsinki

puhelin (09) 173 36433
kehysinfo@fng.fi
www.fng.fi/kehys

Kehittäminen ja yhteiskuntasuhteet KEHYS

VALTION TAIDEMUSEO